SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

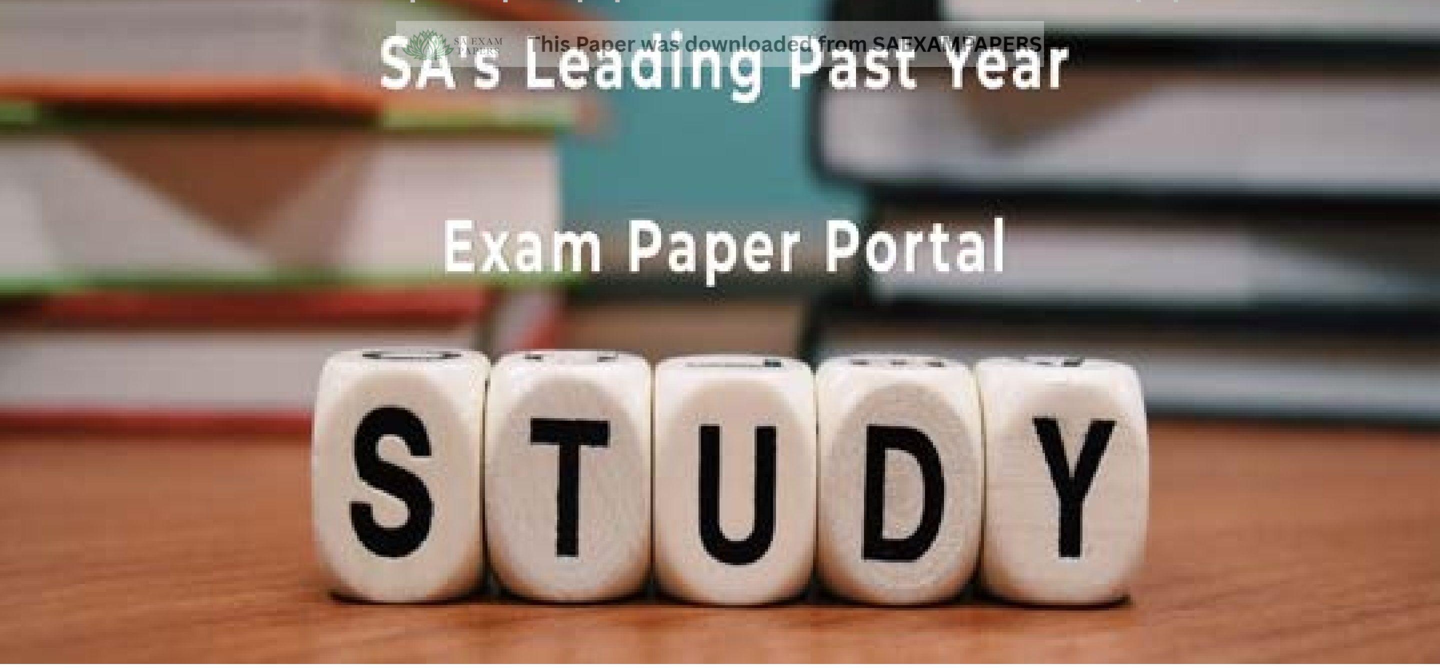

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies ☺

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/
NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

MEI/JUNIE 2025

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 200

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 13 bladsye.

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

AFDELING A

VRAAG 1

1.1 **Meervoudige keuse**

1.1.1 B ✓✓

1.1.2 C ✓✓

1.1.3 B ✓✓

1.1.4 A ✓✓

1.1.5 B ✓✓

1.1.6 C ✓✓

1.1.7 D ✓✓

1.1.8 C ✓✓

1.1.9 C ✓✓

1.1.10 A ✓✓ (10 x 2) (20)

1.2 **Pasitems**

1.2.1 B ✓✓

1.2.2 L ✓✓

1.2.3 A ✓✓

1.2.4 H ✓✓

1.2.5 D ✓✓

1.2.6 K ✓✓

1.2.7 G ✓✓

1.2.8 C ✓✓

1.2.9 J ✓✓

1.2.10 E ✓✓ (10 x 2) (20)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

1.3 **Landboukundige terme**

1.3.1 Vaste kapitaal/Langtermynkapitaal ✓

1.3.2 Ekstensiewe boerdery ✓

1.3.3 Beheer/kontrole ✓

1.3.4 Plaasvervangingsproduk / Alternatiewe produk ✓

1.3.5 Gedeeltelike begroting✓ (5 x 1) (5)

1.4 **Onderstreepte woorde**

1.4.1 Grondstruktuur ✓

1.4.2 Kontrakbemarking / Kontraktuele bemarking ✓

1.4.3 Marknavorsing ✓

1.4.4 Balansstaat ✓

1.4.5 Vriesing ✓ (5 x 1) (5)

TOTAAL AFDELING A: 50

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

VRAAG 2: FISIESE PLAASBEPLANNING

2.1 **Funksies van grond**

2.1.1 **Noem TWEE maniere hoe grond diere bevoordeel**

- Diere eet plante wat uit die grond groei ✓
- Grond voorsien 'n tuiste / habitat vir klein/mikro-organismes ✓
- Grond dien as 'n natuurlike filter wat water vir diere suiwer ✓
- Grond se ekosisteem is noodsaaklik vir die voedingstofsiklus, wat noodsaaklik is vir die oorlewing van alle lewende organismes ✓ (2)

2.1.2 **Verduidelik maniere waarop plante grond bevoordeel**

- Plantwortels hou gronde vas ✓ en voorkom gronderosie ✓
- Plante voeg voedingstowwe by tot grond ✓ wanneer dit ontbind✓
  (Koolstofvaslegging – plante absorbeer koolstofdioksied uit die atmosfeer deur fotosintese – stoor dit in die grond as organiese materiaal)
- Plante verskaf voedsel / habitat vir grondorganismes ✓ wat help met die ontbinding van organiese materiaal ✓
- Plante verminder waterverlies vanaf die grondoppervlakte ✓ deur skadu en bedekking te voorsien ✓ (Enige 1 x 2) (2)

2.1.3 **Beskryf die verskil tussen primêre en sekondêre hulpbronne en EEN voorbeeld van elk**

- Primêre hulpbronne is natuurlike hulpbronne ✓
- Voorbeelde sluit in grond, water, plantegroei, sonlig ✓
- Sekondêre hulpbronne is mensgemaak vanaf primêre hulpbronne ✓
- Voorbeelde sluit in alle insette soos masjinerie, kunsmis, elektrisiteit ✓

(Voorbeelde moet pas by die beskrywing) (4)

2.2 **Veld/weidingbestuur**

2.2.1 **Beskryf die term *weiding***

Weiding is 'n area grond wat bedek is met plante ✓ gebruik deur diere vir wei en rond beweeg ✓ (2)

2.2.2 **Identifiseer swak bestuurde weiding en TWEE redes**

- Weiding **A** ✓ (1)

<u>**Redes**</u>:

- Die weiding is oorbewei ✓
- Plantproduksie kapasitiet is laag ✓
- Voerproduksie is slegs 350 kg/maand ✓ (Enige 2 redes) (2)

2.2.3 **Redes waarom weiding B gesien kan word as goed bestuur**

- Die weiding het gerus ✓
- Daar is hoë voerproduksie per maand (1 200 kg) ✓
- Weiding B produseer meer vergeleke met die ander weidings ✓

(Enige 2) (2)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

2.2.4 **Beveel bestuurspraktyke aan wat goeie weidingkondisie in weiding A sal bevorder**
- Goeie beweiding stelsels / Wisselweiding ✓
- Lang rusperiode / Onthouding van diere vir 'n lang periode ✓
- Korrekte diereverhouding / veelading / drakrag ✓ (3)

2.2.5 **Beste tyd vir benutting van weiding D met redes**
- Begin van reënseisoen – lente tot middel somer ✓ (1)

<u>Rede</u>
- Grasse is smaakliker in die groeitydperk ✓
- Jong grasse is meer smaaklik as ouer grasse ✓
- Minimaliseer die impak op toekomstige weidingsgroei ✓ (2)

2.3 **Topografie/helling**

2.3.1 **Dui die helling aan wat die warmste sal wees en gee 'n rede**
- Die Noordelike helling sal die warmste wees ✓ want dit ontvang direkte sonstrale ✓ (2)

2.3.2 **Noem die topgrafiese faktor**
- Oriëntasie / Terrein / Helling ✓ (1)

2.3.3 **Beskryf die effek van skaduwee sone op die suidelike helling**
- Maak die grond koeler ✓
- Maak dat gronde stadiger uitdroog ✓
- Daar is beperkte grondfauna / tipes gewasse wat verbou kan word ✓
- Groot hoeveelheid organiese materiaal versamel op die grond✓

(Enige 3) (3)

2.4 **Kapitaal**

2.4.1 **Identifiseer langtermynkrediet**
- Krediet om grond te koop ✓ (1)

2.4.2 **Identifiseer mediumtermynkrediet**
- Krediet om vee te koop ✓ (1)

2.4.3 **Identifiseer korttermynkrediet**
- Krediet om die nuwe arbeider te betaal ✓ (1)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

2.5 **Grondpotensiaal**

2.5.1 **Verduidelik stelling: Grondpotensiaal is slegs betekenisvol ten opsigte van 'n spesifieke gewas**
- Grond wat nie geskik vir een gewas is nie, ✓
- kan geskik wees vir 'n ander gewas of weiding ✓

2.5.2 **DRIE stappe in vasstelling in optimale gebruik van gronde**
- Versamel en klassifisering van grond data (fisies, chemies en biologies) ✓
- Bepaal die gedrag van gronde ✓
- Evaluering van gronde vir geskiktheid ✓ (Enige 3) (3)

2.6 **Grondkleur**

2.6.1 **Indikasie van grondkleur**
- Swart – teenwoordigheid van organiese materiaal / humus ✓ (1)

2.6.2
- Grys – versuipte grondtoestande / Swak dreinering ✓
  – ysterteenwoordigheid in anaerobiese (tekort aan suurstof) grondtoestande ✓ (Enige 1) (1)

2.7 **Gronddegradasie**

2.7.1 **Identifiseer die grond degradasie voorgestel in de prent**
- Gronderosie ✓ (1)

2.7.2 **Noem DRIE boerderypraktyke wat gronderosie veroorsaak**
- Oorbeweiding ✓
- Swak bewerkingsmetodes ✓
- Skade/verlies aan vleilande ✓
- Ploeg van marginale gronde ✓
- Onbedekte gronde / Ontbossing ✓
- Swak besproeiingspraktyke ✓ (Enige 3) (3)

2.7.3 **Gee DRIE metodes gebruik deur 'n boer om gronderosie te voorkom**
- Oprig van kontoerwalle/-riwwe op gewas landerye ✓
- Laat plantegroei toe om in weiveld te herstel ✓
- Vestig dekgewasse ✓
- Zero-bewerking/geenbewerkingpraktyke ✓
- Kontoerbewerking/Bewerk dwars oor die helling ✓
- Aanplant van bome langs die land ✓
- Goeie besproeiingspraktyke ✓ (Enige 3) (3)

2.7.4 **Lei TWEE nadelige effekte van gronderosie af**
- Vermindering van bewerkbare grond ✓
- Verlies aan grondkwaliteit ✓
- Toeslikking van damme ✓ (Enige 2) (2)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

2.8 **Identifiseer TWEE boerderystelsels**

- Kommersiële boerdery ✓
- Bestaansboerdery ✓ (2)

2.9 **Beskryf hoe 'n agritoerisme-onderneming-bydrae tot die algehele waarde van 'n boerderyonderneming**

- Verbetering van fasiliteite en infrastruktuur ✓
- Verhoogde inkomste ✓
- Diversifikasie verminder risiko's ✓
- Verhoog die markwaarde van die plaas ✓
- Bevordering van 'n sterker verbintenis tussen die boerdery en die plaaslike gemeenskap ✓ (Enige 2) (2)

[50]

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

VRAAG 3: BESIGHEIDSBEPLANNING, ENTREPRENEURSKAP, BEMARKING. PRYSBEPALING EN DIE BESTUURSPROSES

3.1 **Sakeplan**

3.1.1 **Beskryf die finansiële plan**

- Moet die finansiële aspekte van die onderneming beskryf, soos:
  - Moontlike/Verwagte inkomstes en uitgawes ✓
  - Verwagte wins / verlies ✓
  - Kontantvloeibegroting ✓ (Enige 2) (2)

3.1.2 **Beskryf die bemarkingsplan**

- Behoort te beskryf:
  - Teikenmark ✓
  - Marknavorsing ✓
  - Bemarking strategie ✓
  - Prysstrategie ✓
  - Tipe bemarkingskanaal / Metodes van verkoop ✓
  - Advertering / Promosie ✓ (Enige 2) (2)

3.2 **Produksie eenheid**

3.2.1 **Bereken inkomste**

- Inkomste = Verkoopprys x eenhede verkoop per maand
  = R275 ✓ x 300 ✓
  = R82 500 ✓ (3)

3.2.2 **Bereken wins/verlies**

- Wins/Verlies = Inkomstes – Uitgawes
  = R82 500 (CA) – R85 000 ✓
  = –R2 500 ✓ (CA tot 3.2.1) (2)

3.2.3 **Voorstelle om wins te verhoog**

(a) Waar ✓ (1)
(b) Waar ✓ (1)
(c) Onwaar ✓ (1)
(d) Onwaar ✓ (1)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

3.3 **Scenario – Boer se winkel**

3.3.1 **SSGB (SWOT)-analise**

(a) **Sterk punte**
- Boer besit 'n plaas wat groente produseer ✓
- Enigste winkel in area wat groente verkoop ✓ (2)

(b) **Swak punte**
- Nie genoeg geld / kapitaal nie ✓
- Werkers met swak kommunikasievaardighede ✓
- Werkers wat argumenteer met klante ✓ (Enige 1) (1)

(c) **Geleenthede**
- Lae koste advertensie in die koerant ✓ (1)

(d) **Bedreigings**
- Winkel in area met hoë misdaadsyfer ✓
- Winkel in area met hoë weerloosheid ✓ (Enige 1) (1)

3.3.2 **Verduidelik voordele deur produkte van sy plaas in sy winkel te verkoop**
- Verkorting van die bemarkingsketting ✓ beteken meer wins (profyt) ✓ vir die boer
- Boer verminder grootliks uitgawes ✓ in bemarking wat meer wins beteken ✓ vir die boer (Enige 1 x 2) (2)

3.3.3 **Stel idees voor vir oplossings vir werkers wat argumenteer**
- Opleiding in kommunikasievaardighede ✓
- Motivering deur 'n beloningstelsel ✓
- Omruil van werkers tussen die plaas en die winkel ✓
- Verkry nuwe werkers wat meer geskik is vir die werk ✓

(Enige 3) (3)

3.4 **Vergelyk plaashekbemarking met varsproduktebemarking**

	Plaashek-bemarking	**Varsproduktebemarking**	
Bemarkings-kostes	Het geen / baie lae koste ✓	Het hoër bemarkingskoste / markagent kommissie moet betaal word ✓	(2)
Verkoop-prys	Produkte word teen 'n laer prys verkoop ✓	Produkte verkoop teen fluktuerende pryse / Oorskot / Surplus – pryse is laag / Tekort – pryse hoog ✓	(2)

3.5 **Gee die voordele van internet bemarking**
- Dit kan 'n wêreldwye gehoor bereik ✓
- Dit is baie vinnig ✓
- Die bemarkingskoste is relatief laag / goedkoop / verniet ✓
- Verbruikers koop 24 uur per dag ✓
- Produkte kan direk aan verbruikers afgelewer word ✓
- Minder kapitaalintensief / benodig nie groot beleggings nie ✓ (Enige 4) (4)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

3.6 **Kies 'n embleem vir advertering en motiveer keuse**

- [A] – Mandjie ✓ gee 'n gevoel van heilsaamheid / gesonde aard ✓
- [B] – Toon natuur ✓ daarom omgewingsvriendelik ✓
- [C] – Spesiale vorm ✓ wat dit opvallend maak ✓ (Enige 1 x 2) (2)

3.7 **Rangskik stappe in besluitnemingsproses**

- E; ✓ C; ✓ A; ✓ F; ✓ D; ✓ B ✓ (6)

3.8 **Noem die voordele van koördinasie**

- Verhoog die doeltreffendheid van die onderneming ✓
- Duplisering word uitgeskakel ✓
- Hulpbronne word optimaal benut binne die verskillende operasionele take ✓
- Beter samewerking tussen werkers ✓
- Eenheid in die werkplek verbeter ✓
- Organisasie in die werkplek word makliker en meer doeltreffend ✓
- Beter kommunikasie in die werkplek ✓
- Suksesvolle bestuur van produksie vereistes ✓ (Enige 4) (4)

3.9 **Arbeid motivering**

3.9.1 **Verduidelik produktiwiteit**

- Produktiwiteit is die verhouding ✓ van landbou insette tot uitsette ✓
- Hoe groter die landbou uitset vir 'n gestelde inset ✓, hoe hoër die produktiwiteit ✓ op 'n plaas en vice versa
- Produktiwiteit is uitset gedeel deur ✓ inset ✓ (Enige 1 x 2) (2)

3.9.2 **Beskryf volhoubaarheid**

- Verwesenlik die behoeftes van die huidige generasie sonder om die behoefte van die toekomstige generasies in gevaar te stel ✓✓
- Om 'n balans tussen ekonomiese groei of omgewingsbewaring of sosiale welstand te verseker ✓✓ (Enige 1 x 2) (2)

3.9.3 **Noem die faktore wat motivering beïnvloed**

- Vergoeding ✓
- Werkplektoestand ✓
- Lewensomstandighede ✓
- Werksbevrediging ✓
- Persoonlike doelwitte✓
- Opleiding ✓ (Enige 3) (3)

[50]

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

VRAAG 4: FINANSIËLE BEPLANNING, REKORDHOUDING, OES, WAARDETOEVOEGING EN VERPAKKING

4.1 **Stappe in die opstel van 'n begroting**

1. Definieer die tipe en ontwerp van die begroting ✓
2. Definieer die produksieproses ✓
3. Bepaal eksterne faktore soos bemarkingskwotas, rente koerse ens✓.
4. Stel 'n aktiwiteitskaart saam volgens die tydskedule✓
5. Bepaal die pryse van insette en uitsette ✓
6. Beraam produksie en opbrengs per begrotingseenheid ✓
7. Bereken die vaste koste of die aktiwiteite wat gebruik word vir arbeid en meganisasie✓
8. Evalueer die winsgewendheid en/of finansiële lewensvatbaarheid van die plan deur die nodige berekeninge, norm en parametrisering ✓ (8)

4.2 **Inkomstestaat**

INKOMSTE			**UITGAWES**			✓
DATUM	**ITEM**	**WAARDE (R)**	**DATUM**	**ITEM**	**WAARDE (R)**	
25/01	Kalwers	20 000,00✓	4/1	Saad	5 000,00	✓
			10/1	Brandstof	3 000,00	✓
			15/1	Kunsmis	4 000,00	✓
			31/1	Salaris	4 000,00	✓
	TOTAAL	20 000,00✓		**TOTAAL**	16 000,00	✓

Rubriek

- Opskrifte van die kolomme ✓
- Elke korrekte inskrywing ✓ (1 x 5)
- Korrekte totale ✓✓ (8)

4.3 **Gee die belangrikheid van die inkomstestaat**

- Bevat inligting om te vergelyk met die begroting (prestasie na te spoor) ✓
- Kan wins of verlies bepaal vir die tydperk (meet winsgewendheid) ✓
- Staan die boer by in finansiële beplanning (besluite in te lig) ✓
- Beter beheer oor uitgawes ✓
- Dui die bron van inkomste aan ✓
- Dui aan hoe die inkomste gespandeer is ✓
- Help met belastingrekordhouding – dit verskaf sleutelsyfers wat nodig is vir die indien van akkurate belastingopgawes ✓ (Enige 3) (3)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

4.4 **Tipe rekord**

4.4.1 Klimaatsrekords / Klimatologiese rekords ✓ (1)

4.4.2 Weiveld / Weiding ✓ (1)

4.4.3 Arbeidsrekord / Werkerrekords / Werkskorpsrekords / Werksmag ✓ (1)

4.4.4 Produksie rekords ✓ (1)

4.4.5 Bemarkingsrekords ✓ (1)

4.5 **Vloeidiagram van stappe in rekenkundige stelsel**

Balansstaat van begrotingsinventaris ✓

↓

Aanteken van transaksies ✓

↓

Opsomming van transaksies ✓ ✓

↓

Inkomstestaat en Blansstaatanalise ✓

↓

Jaar-eind waarde van Balansstaat ✓

Rubriek

- Vloeidiagram ✓
- Elke inskrywing op die regte plek ✓(1 x 5) (6)

4.6 **Onderskei tussen met die hand oes en masjienoes**

4.6.1 **Aantal arbeiders**

- Baie arbeiders benodig vir met die hand oes ✓
- Minder benodig vir masjienoes ✓ (2)

4.6.2 **Tydsraamwerk benodig**

- Arbeiders vir 'n langer tyd benodig vir met die hand oes ✓
- Masjienoes word arbeiders slegs vir 'n kort tydperk benodig ✓ (2)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

4.6.3 **Verduidelik koste**

Masjienoes
- Hoë aanvanklike koste ✓
- maar minder versprei oor die jare ✓

OF

- Laer kapitale koste ✓
- versprei oor die jare ✓

Met die hand oes
- Hoë koste ✓
- wat ophoop oor die jare ✓ (4)

4.7 **Vereistes vir stoor**
- Beskerm die produk teen brand / plae / knaagdiere / weers-omstandighede ✓
- Moet lugbeweging toelaat ✓
- Moet beroking van die produk toelaat ✓
- Geen verlies aan produkte nie as gevolg van vog of temperatuur ✓
- Maklik om die produk te inspekteer ✓
- Moet maklik wees om skoon te maak ✓
- Moet ekonomies wees ✓
- Maklik ontslae raak van water ✓
- Moet nie maklik beskadig nie (duursaam) ✓
- Goeie sekuriteit ✓ (Enige 5) (5)

4.8 **Waardetoevoeging**

4.8.1 **Identifiseer landboukundige konsep**
Prosessering / Waardetoevoeging ✓ (1)

4.8.2 **Dui die metode van preservering**
- B / Souting ✓
- C / Droging/Dehidrering ✓ (Enige 1) (1)

4.8.3 **Verduidelik die nodigheid van proses E**
- Die produk is gesny / los ✓ wat dit moeilik hanteerbaar maak ✓
- Verpakking sal die produk bevat ✓ en vermorsing van die gesnyde produk verminder ✓ (Enige 1 x 2) (2)

4.9 **Beskryf maal van 'n landbouproduk**
- Breek van die produk in kleiner dele ✓
- Om die produk meer eetbaar te maak ✓
- Om die produk meer aanvaarbaar vir die verbruiker te maak ✓ (3)

[50]

TOTAAL AFDELING B: 150
GROOTTOTAAL: 200

SA EXAM PAPERS
Proudly South African